

“Oliy ta’limda tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok va estetik tahlil qilish metodikasi”

Kodirov Obid Esonboy o‘g‘li

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta’lim muassasalarida tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok va estetik tahlil qilishning ilmiy-metodik asoslari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda talabalarni san’at asarini tahlil qilish jarayonida ijodiy tafakkur, estetik did, vizual tafakkur va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada pedagogik tavsiyalar, interfaol metodlar va multimediya vositalaridan samarali foydalanish yo‘llari taqdim etiladi.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at, badiiy idrok, estetik tahlil, oliy ta’lim, pedagogik metodika, ijodiy tafakkur, vizual tafakkur

Oliy ta’limda tasviriy san’atni o‘qitishning muhim vazifalaridan biri – talabalarni san’at asarlarini badiiy idrok qilishga, ularni estetik jihatdan tahlil qilishga o‘rgatishdir. Tasviriy san’at asarlarini tahlil qilish va badiiy idrok etish jarayoni talabalarda ijodiy tafakkur, tanqidiy fikrlash va vizual tafakkur qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Talabalar san’at asarini kuzatishda rang uyg‘unligi, shakl va kompozitsiya elementlari, mavzu va ifoda vositalarini chuqur tahlil qiladi. Pedagoglar interfaol metodlar, guruh ishlari va multimediya vositalari yordamida talabalarni jarayonga jalb qiladi. Bu yondashuvlar talabalarning san’at asarini nafaqat vizual, balki mazmunan va badiiy jihatdan anglash qobiliyatini oshiradi.

Maqolada oliy ta’lim muassasalarida tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok va estetik tahlil qilishning metodikasi, talabalarning estetik didini va ijodiy tafakkurini rivojlantirish usullari hamda pedagogik tavsiyalar ko‘rib chiqiladi.

Oliy ta’limda tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok qilish va estetik tahlil qilish jarayoni talabalar uchun nafaqat estetik, balki intellektual va ijodiy rivojlanish vositasi sifatida ahamiyatga ega. Badiiy idrok orqali talabalar san’at asarining mazmuni, shakli, rang uyg‘unligi, kompozitsiyasi va ifoda vositalarini chuqur tushunadi. Shu bilan birga, estetik tahlil ularning tanqidiy fikrlash, vizual tafakkur va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Talabalarni badiiy idrok va estetik tahlil jarayoniga jalb etishning metodik asoslari bir necha bosqichlardan iborat. Birinchi bosqich – vizual tanishuv. Talabalar san’at asarini kuzatadi, uning tashqi ko‘rinishi, rang uyg‘unligi, chiziq va shakl orqali yaratilgan ritm va kompozitsion tuzilmani tahlil qiladi. Bu jarayonda diqqatni jamlash va vizual tafakkur orqali badiiy tafakkur rivojlantiriladi.

Ikkinchi bosqich – mazmuniy tahlil. Talabalar asarning mavzusini, g‘oyaviy mazmunini va hissiy ohangini aniqlaydi. Pedagoglar bu bosqichda savol-javob metodlari, muhokama va diskussiyalar orqali talabalarni faol ishtirok etishga jalb qiladi. Talabalar o‘z fikrlarini bildiradi, boshqa talabalar bilan mulohaza almashadi va san‘at asarini turlicha idrok etish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Uchinchi bosqich – badiiy xususiyatlarni aniqlash. Talabalar asardagi rang uyg‘unligi, shakl va chiziqlar, balans, kontrast, ritm va kompozitsion tuzilmani tahlil qiladi. Ushbu bosqich talabalarning vizual tafakkuri va estetik didini rivojlantiradi, badiiy xulosalar chiqarish qobiliyatini mustahkamlaydi.

To‘rtinchi bosqich – hissiy qabul. Talabalar san‘at asaridan estetik zavq olish va hissiy reaksiya bildirish orqali asarni ichki idrok qiladi. Pedagoglar bu jarayonda interfaol metodlar, guruh ishlari va ijodiy mashqlarni qo‘llaydi. Shu orqali talabalar san‘atga qiziqadi, ijodiy tafakkur va badiiy idroki rivojlanadi.

Beshinchi bosqich – reflektiv tahlil. Talabalar o‘z fikrlarini yozma yoki og‘zaki tarzda ifodalaydi, asar bilan bog‘liq hissiyot va xulosalarni shakllantiradi. Refleksiya jarayoni orqali talabalar estetik did, tanqidiy fikrlash va ijodiy tafakkur qobiliyatlarini yanada rivojlantiradi. Shu bilan birga, reflektiv mashqlar talabalarga san‘at asarini turlicha idrok etish va mustaqil fikr bildirish imkonini beradi.

Oliy ta‘limda multimediya va interaktiv vositalardan foydalanish badiiy idrok va estetik tahlil jarayonini samarali qiladi. Talabalar turli davr va uslubdagi san‘at asarlarini slaydlar, video materiallar yoki virtual galereyalar orqali o‘rganadi. Shu orqali ularning vizual tafakkuri rivojlantiriladi, rang va kompozitsiya uyg‘unligini idrok qilish qobiliyati oshadi.

Metodik jihatdan, badiiy idrok va estetik tahlil jarayonini samarali tashkil etish uchun pedagoglar interfaol metodlar, guruh va individual ishlari, tahlil va diskussiya, reflektiv mashqlar hamda multimediya vositalaridan foydalanadi. Ushbu yondashuvlar talabalarni san‘at asarini nafaqat vizual, balki mazmunan, hissiy va badiiy jihatdan chuqur tushunishga o‘rgatadi.

Shuningdek, badiiy idrok va tahlil jarayoni talabalarni mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va tanqidiy tafakkur qobiliyatlarini shakllantiradi. Talabalar san‘at asarini tahlil qilganda o‘z xulosalarini chiqaradi, asar bilan bog‘liq hissiyot va fikrlarini ifodalaydi, boshqa talabalar fikrini baholaydi. Shu orqali oliy ta‘lim muassasalarida tasviriy san‘atni o‘qitish talabalarning san‘atga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularni mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlaydigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Natijada, oliy ta‘limda tasviriy san‘at asarlarini badiiy idrok va estetik tahlil qilish metodikasi talabalarning estetik didini, ijodiy tafakkurini va vizual tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va multimediya vositalari yordamida talabalar san‘at asarini chuqur anglashni o‘rganadi va badiiy xulosalar chiqarishga o‘rganadi.

Oliy ta'limda tasviriy san'at asarlarini badiiy idrok va estetik tahlil qilish jarayoni talabalar uchun estetik, intellektual va ijodiy rivojlanishning muhim vositasi hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali talabalar san'at asarini nafaqat vizual jihatdan, balki mazmunan, badiiy va hissiy xususiyatlarini idrok etadi. Pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar, guruh va individual ishlari, reflektiv mashqlar hamda multimediya vositalari talabalarning ijodiy tafakkur, tanqidiy fikrlash va estetik didini rivojlantirishga yordam beradi. Shu tarzda, badiiy idrok va estetik tahlil jarayoni oliy ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil, ijodiy va san'atni chuqur tushunadigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavdirov S. A. Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti // Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka. – 2017. – №. 2. – S. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – S. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – S. 8-14.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – S. 192-198.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – T. 4. – №. 3. – S. 60-66.